

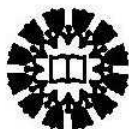
۱۴۱۷۹۰۰

فن و هنر فلزکاری در ایران

فائق توحیدی

تهران

۱۳۹۴

سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)

مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی

سرشناسه: توحیدی، فائق، ۱۳۲۴-

عنوان و نام پدیدآور: فن و هنر فلزکاری در ایران / فائق توحیدی.

مشخصات نشر: تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)، مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری: شش، ۳۰۵ ص.: مصور.

فروست: «سمت»: ۱۹۱۲. باستان‌شناسی؛ ۷۰.

شابک: ۱- ۱۸۲-۰۲-۶۰۰-۹۷۸-۱۳۰۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا

یادداشت: پشت جلد به انگلیسی: Faegh Tohidi. Technique and Art of Metalwork in Iran.

یادداشت: کتابنامه: ص. ۳۰۱-۳۰۵.

موضوع: فلزکاری — ایران

موضوع: فلزکاری — تاریخ

شناسه افزوده: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)، مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی.

رده‌بندی کنگره: ۳۹۴ ت ۶۴۷ NK

رده‌بندی دیویی: ۷۳۹/۰۹۵۵

شماره کتابشناسی ملی: ۳۹۳۶۶۷۹

سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)

مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی

فن و هنر فلزکاری در ایران

فائق توحیدی

چاپ اول: تابستان ۱۳۹۴

تعداد: ۱۰۰۰

حروفچینی: سمت

لیتوگرافی: نگین

چاپ: یاران (قم)، صحافی: زرین (قم)

قیمت: ۱۳۰۰۰۰ ریال. در این نوبت چاپ قیمت مذکور ثابت است و فروشندگان و عوامل توزیع مجاز به تغییر آن نیستند.

نشانی ساختمان مرکزی: تهران، بزرگراه جلال آل احمد، غرب پل یادگار امام (ره)، روبه‌روی پمپ گاز، کد پستی ۱۴۶۳۶، تلفن ۰۲-۴۴۲۴۶۲۵۰.

www.samt.ac.ir

info@samt.ac.ir

هر شخص حقیقی یا حقوقی که تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه ناشر، نشر یا پخش یا عرضه یا تکثیر یا تجدید چاپ نماید، مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

سخن «سمت»

یکی از هدفهای مهم انقلاب فرهنگی، ایجاد دگرگونی اساسی در دروس علوم انسانی دانشگاهها بوده است و این امر، مستلزم بازنگری منابع درسی موجود و تدوین منابع مبنایی و علمی معتبر و مستند با در نظر گرفتن دیدگاه اسلامی در مبنایی و مسائل این علم است.

سناد انقلاب فرهنگی در این زمینه گامهایی برداشته بود، اما اهمیت موضوع اقتضا می کرد که سازهایی مخصوص این کار تأسیس شود و شورای عالی انقلاب فرهنگی در تاریخ ۲۷/۶/۶۴ تأسیس «سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها» را، که به اختصار «سمت» نامیده می شود، تصویب کرد.

بنابراین، هدف سازمان آنست که با استمداد از عنایت خداوند و همت و همکاری دانشمندان و استادان متعهد و دلسوز، به مطالعات و تحقیقات لازم بپردازد و در رشته های مختلف علوم انسانی به تألیف و ترجمه منابع درسی اصلی، فرعی و جنبی اقدام کند.

دشواری چنین کاری بر دانشمندان و صاحب نظران پوشیده نیست و به همین جهت مرحله کمال مطلوب آن باید به تدریج و پس از مساعدت و یادآوریهای پیاپی ارباب نظر به دست آید. انتظار دارد که این بزرگواران از این «میان» و راهنمایی دریغ نوزند و با پیشنهادهای اصلاحی خود، این سازمان را در اصلاح کتب حاضر و تدوین دیگر آثار مورد نیاز جامعه دانشگاهی جمهوری اسلامی ایران یاری دهند.

کتاب حاضر برای دانشجویان رشته باستان شناسی در مقطع کارشناسی به عنوان منبع اصلی درس «هنر فلزکاری» به ارزش ۲ واحد تدوین شده است. امید است علاوه بر جامعه دانشگاهی، سایر علاقه مندان نیز از آن بهره مند شوند.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۳	فصل اول: چگونگی تشکیل فلز، شناخت عناصر و خواص آن
۸	چگونگی آشنایی با فلزات و نحوه استفاده از آن
۱۱	انواع فلزات استفاده شده در دوران باستان
۲۲	معادن فلزات باستان‌شناسی (معادن)
۲۳	فناوری استخراج فلز
۲۵	معادن فلزات در ایران باستان
۲۹	آشنایی با تکنیک ذوب فلزات در دوران باستان
۳۱	انواع کوره‌ها
۳۳	قدیمی‌ترین مراکز ذوب فلز در ایران
۳۵	اهمیت کشف اشیاء فلزی در تحقیقات باستان‌شناسی
۳۶	تجزیه شیمیایی آثار فلزی
۳۹	فصل دوم: تاریخچه مختصر فلزکاری ایران در ادوار مختلف
۵۶	فلزکاری قبل از دوره هخامنشی
۱۰۲	فلزکاری دوره هخامنشی
۱۶۸	فلزکاری دوران سلوکی
۱۷۰	فلزکاری دوران اشکانی
۱۷۵	فلزکاری دوره ساسانی
۱۹۵	فصل سوم: فلزکاری دوران اسلامی
۱۹۷	فلزکاری در قرون اولیه اسلامی
۲۰۵	هنر فلزکاری در دوران سامانیان، دیالمه و آل بویه
۲۱۵	فلزکاری دوره سلجوقیان

- ۲۶۲ فلزکاری دوره ایلخانان (۶۲۸-۷۵۶ ه.ق.)
- ۲۶۹ فلزکاری دوره تیموریان (۷۷۱-۹۱۶ ه.ق.)
- ۲۷۷ فلزکاری دوره صفویه (۹۰۵-۱۱۴۸ ه.ق.)
- ۲۹۷ فلزکاری بعد از صفویه (افشاریه، زندیه، قاجار) از قرن دوازدهم تا پایان ...

www.ketab.ir

مقدمه

آشنایی با فن و هنر فلزکاری در تحقیقات و پژوهش‌های علمی باستان‌شناسی اهمیت فراوانی دارد. یکی از مهم‌ترین علل آن این است که فلزات جزء اسناد و مدارکی هستند که همواره می‌توانند از لحاظ هنری، مردم‌شناسی و باستان‌شناسی مورد توجه قرار گیرند. پیشینه این درس در دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی کشور به خصوص در دانشگاه تهران بیانگر آن است که در طول این سال‌ها غالب منابع درسی این درس را جزوه تشکیل می‌داد. این امر موجب شده به تدریس همواره خلأ تدوین کتابی در زمینه فلزکاری احساس شود. گروه پژوهشی باستان‌شناسی ایران «سمت» در راستای تحقق اهداف آموزشی و علمی خود در صدد تألیف اثری در این زمینه برآمد تا بتواند پاسخگوی نیازهای علمی دانشجویان رشته‌های مختلف خصوصاً باستان‌شناسی باشد. از آنجا که تاکنون کتاب جامعی برای استفاده استادان و دانشجویان در این زمینه زیور طبع آراسته نشده بود نیاز به چاپ اثری در این زمینه ضروری تر می‌نمود.

اثر حاضر حاصل تلاش چندساعه‌ای است که با عنوان فن و هنر فلزکاری در ایران در اختیار دانشجویان قرار گرفته است. مؤلفان پدیدآورنده است دانشجویان را با پیشینه و تاریخچه فلزکاری از زمان تشکیل آن در پوسته زمین تا ادوار مختلف (دوران پیش از تاریخ، دوران تاریخی و دوره اسلامی)، عناصر، انواع فلزات، پختگی استخراج از دوران باستان، مراکز ذوب فلز در ایران و اهمیت کشف آن در تحقیقات باستان‌شناسی آشنا سازد. توجه به ویژگی‌های هنری تولیدات فلزی در هر دوره، ارتباط با نحوه زندگی اقوام ساکن در فلات ایران از لحاظ موقعیت جغرافیایی، وضعیت اجتماعی و اقتصادی از شاخص‌های موضوعات طبقه‌بندی شده در این کتاب هستند. همچنین سعی شده است متناسب با جایگاه یک کتاب درسی از تصاویر مناسب استفاده شود. بی‌گمان سختی‌ها و دشواری‌های نگارش کتابی در این حوزه برای دانشجویان بر اهل نظر پوشیده نیست. امید است صاحب‌نظران بذل محبت کنند و با یادآوری کاستی‌ها و ارائه دیدگاه‌های ارشادی خویش

ما را در رفع نقایص کتاب در چاپ‌های بعدی یاری رسانند. در خاتمه از آقای تورج رهبر گنجه به خاطر همکاری‌های فراوان سپاسگزارم.

امید که این اثر مورد اقبال و توجه دانشجویان، به ویژه دانشجویان رشته‌های باستان‌شناسی، قرار گیرد.

فائق توحیدی

www.ketab.ir